

Jaargang 39, Sdu Uitgevers, september 2008

de Architect interieur

“Multidisciplinair? We willen niet kiezen”

Interview met Niels van Eijk en Miriam van der Lubbe

Niels van Eijk & Miriam van der Lubbe studeerden ontwerp aan de Design Academy in Eindhoven en het Sandberg Instituut te Amsterdam. Tien jaar geleden zijn zij hun studio begonnen, waarbij ze in principe individueel te werk gaan, maar rond projecten nauw met elkaar samenwerken. Zij houden zich vooral bezig met product-, interieur- en tentoonstellingsontwerpen. Naast reguliere opdrachten investeren Van Eijk en Van der Lubbe veelvuldig in eigen producten. De resultaten zijn te beschouwen als momentopnamen van een continu onderzoeksproces waarbij wordt geëxperimenteerd met de meest uiteenlopende materialen en technieken. “We zijn van het begin af aan altijd in ons werk blijven investeren. Dat heeft zijn vruchten afgeworpen.” Ben Maandag

- 1 Ontwerp voor de tijdelijke huisvesting van het Stedelijk Museum in Amsterdam, een mobiele 'bouwkeet' die op verschillende plaatsen in Amsterdam te zien zal zijn.
- 2 Sur Place is een tentoonstellingsontwerp voor Fortis uit 2007. In deze zaal werden elke dag verse boeketten geplaatst en bleven de oude staan, die daarmee het verstrijken van de tijd benadrukken.
- 3 Ook antiek meubilair bevindt zich in de collectie kunstvoorwerpen van de bank.

Foto's Rob Versluys.

Het is lastig het atelier van Niels van Eijk en Miriam van der Lubbe in Geldrop te betreden: pal voor de deur staat een omvangrijk houten geraamte, dat nog het meeste weg heeft van een bouwkeet. Drie mannen zijn druk doende het geraamte op te tuigen. Ze timmeren, boren, schuren en schaven, nu eens aan de buitenkant, dan weer van binnen en zo nu en dan op het dak. De weg naar het atelier leidt schuin door dit houten staketsel, dat gestaag uitgroeit tot een verplaatsbaar paviljoen. Het mobiele bouwwerk is, eenmaal voltooid en overgebracht naar zijn bestemming Amsterdam, de enige voor het publiek toegankelijke ruimte van het Stedelijk Museum. Het is bedoeld om de periode te overbruggen tussen de sluiting van de tijdelijke behuizing in gebouw Post CS en de opening van het vernieuwde Stedelijk Museum aan het Museumplein, eind 2009.

'De bouwkeet' is inderdaad de naam van het paviljoen, dat door Amsterdam zal zwerven en op steeds wisselende plaatsen mensen in contact brengt met moderne kunst. Workshops, manifestaties, spreekuren, lezingen, discussiebijeenkomsten, performances, alles is mogelijk in deze reizende bouwkeet, die Van Eijk en Van der Lubbe hebben ontworpen en waarvan ze de bouw voor hun neus kunnen volgen.

In de kale toestand waarin het verkeert is het moeilijk voor te stellen hoe al die functies zich in deze bouwkeet kunnen afspelen. Maar de ontwerpers hebben er alle vertrouwen in. "Het is een gesloten, zwarte doos", legt Van der Lubbe uit. "Het heeft een zwarte, gepotdekselde gevel en daaruit steekt een oog van hoogglanzend roestvast staal, dat een spiegelend effect geeft." Van Eijk: "Het

paviljoen ziet en wordt gezien. Om de dialoog aan te gaan met de belangstellenden, is de bouwkeet op allerlei manieren te openen." Ook de binnenkant is met roestvast staal bekleed, al is het spiegeleffect hier iets minder. "Net een mossel", aldus Van der Lubbe. "Zwart van buiten, maar wanneer het zich opent, dan komt een lichte, glanzende inhoud tevoorschijn." Hoewel de bouwkeet slechts een oppervlakte heeft van twintig vierkante meter, behoren een bar, een informatiebalie en een wc tot de vaste inventaris. "Er komen zelfs vijftien krukken in om op te zitten, maar verder is het vooral ruimte." Dat het Stedelijk Museum uiteindelijk bij hen aanklopte om zijn 'reizend visitekaartje' te ontwerpen, was een geheel nieuwe uitdaging voor het duo. De twee ontwerpers sloegen tien jaar geleden de handen ineen en zagen in die tijd hun succes toenemen. Van der Lubbe studeerde in 1995 af aan de Design Academy in Eindhoven en in 1998 aan het Sandberg Instituut in Amsterdam, Van Eijk kwam in 1997 van de Design Academy af. Beiden opereerden als individuele ontwerpers vanuit een atelier, gesitueerd in een oude boerderij in het vlakbij Eindhoven gelegen Someren. In verschillende projecten werkten ze samen. "Naarmate die projecten groter werden, bundelden we

2

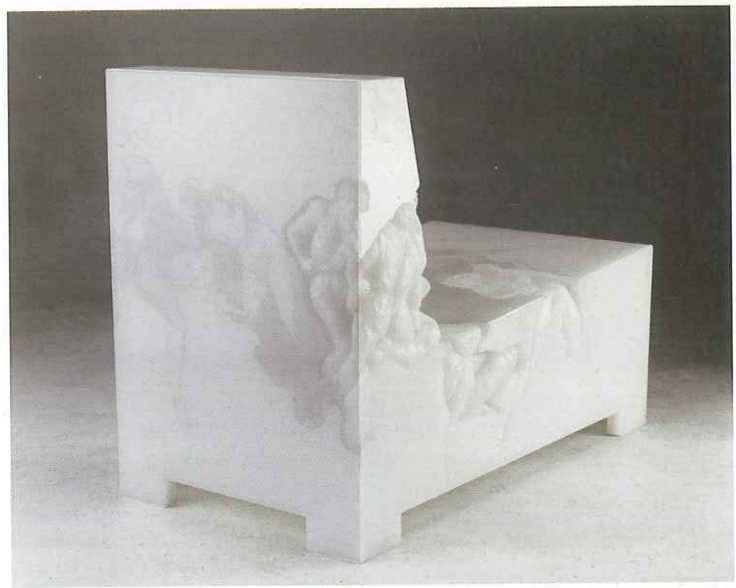
- 1 De glasvezeldraden van de Bobbin Lace (2002) transporteren het licht van een verborgen doos. De constructie is daarmee zelf de lichtbron. Foto Gert Jan van Rooij
- 2 De Cow Chair (1997) is ontstaan door een natte koeienhuid op een stoelvorm op te laten drogen.
- 3 La Divina Commedia (2008) is een collectie kunststof meubels, waarin machinaal en handmatig gravures van Doré zijn aangebracht. Foto Peer van de Kruis
- 4 In de tafel Godogan (2006) ontmoeten moderne productietechnieken en ambachtelijke vaardigheden elkaar. Foto Tim McAfee

onze krachten steeds vaker", aldus Van der Lubbe. "Zo is de samenwerking vanzelf gaan groeien."

Het tweetal maakte dankbaar gebruik van twee startstipendia voor hun start in de beroepspraktijk. Dat die beginfase in Someren plaatsvond, onder de rook van Eindhoven, was een bewuste keuze. Van der Lubbe: "Je kunt ook naar Amsterdam gaan, daar voor een enorm bedrag een kleine ruimte huren en keihard werken om de huur te betalen, maar zo wilden wij het niet doen." Het duo liet na enkele jaren een nieuwe atelierruimte in Geldrop bouwen, ontworpen door ANA architecten. Het Brabantse land biedt hen de rust en de ruimte om alle aandacht op hun ontwerpen te richten. "We hebben vanaf het begin in ons werk geïnvesteerd en dat zijn we blijven doen. Vroeger pakten we elk jaar al onze spullen in een busje om naar Milaan te rijden en het daar tijdens de Salone del Mobile te laten zien. Dat heeft echt zijn vruchten afgeworpen." Opdrachtgevers raakten in hun werk geïnteresseerd en vroegen of zij voor hen producten wilden ontwerpen. "Daarnaast zijn we altijd zelf producten blijven initiëren", vertelt Van der Lubbe. "Dat leverde dan weer nieuwe opdrachten op." Die autonome projecten zien ze vooral als studiemateriaal: het zijn fases van een ontwikkeling die soms tot een eindproduct leidt, of soms tot weer een volgend project.

Een voorbeeld is de Bobbin Lace, een lamp die licht geeft, zonder dat daarvoor een traditioneel peertje of een spaarlamp nodig is. De glasvezelkabels waaruit de lamp is samengesteld verspreiden het licht. Van Eijk beet zich eind jaren negentig vast in het ontwerp ervan. "Het duurde heel erg lang voordat het ook werkelijk iets werd", zegt Van Eijk. "Er is ontzettend veel tijd, energie en geld in gaan zitten. Ik moest telkens weer nieuwe glasvezels bestellen en dat zijn behoorlijke investeringen voor een project dat aanvankelijk gedoemd leek te mislukken." Door een ijzeren volharding en telkens weer opnieuw proberen, zag Bobbin Lace na vier jaar toch het levenslicht. De lamp is nu in allerlei verschijningsvormen verkrijgbaar.

"Ik heb meer het idee dat een product nooit af is", zegt Van der Lubbe. "Dat heb ik bijvoorbeeld met La Divina Commedia." Met deze collectie meubelstukken, waarin de tekeningen van Gustave Doré voor Dantes Divina Commedia driedimensionaal lijken uitgehakt, baarde het ontwerpduo opzien tijdens de laatste Salone del Mobile in Milaan. Van der Lubbe: "Het is een voortzetting van de tafel Godogan, die we ontwierpen voor Droog Design en de Friedman

3

4

Gallery in New York. Moderne productietechnieken ontmoeten oude ambachtelijke vaardigheden. Indonesische houtsnijders maakten het ingewikkelde patroon in de tafel. La Divina Commedia gaat daarop door. We vonden in België een bedrijf, een van de laatste in zijn soort, dat religieus beeldhouwwerk vervaardigt. Dat vakmanschap vind je in Nederland nergens meer. Aan dat bedrijf vroegen we van de tekeningen van Doré beelden te maken. De meubels zijn van kunststof, polypropyleen, maar ze zien er uit alsof ze van was of marmer zijn."

La Divina Commedia is te zien als een studie om de gedachten verder te ontwikkelen. Van der Lubbe: "Het is niet af, het kan nog alle kanten op. Wat we vooral willen proberen is heel sterke gebaren te maken. Een graadmeter voor ons is dat we vrijwel altijd met gegevens werken die de toeschouwer al kent. Die gegevens proberen we zo'n draai te geven dat ze tot nieuwe inzichten leiden. Dat kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door iets met het materiaal te doen, zoals bij de Cow Chair, of meer inhoudelijk, zoals bij Me and my Beretta." De Cow Chair is een stoel, vervaardigd van een koeienhuid. Nadat de natte huid over een stoel is getrokken, droogt hij in die vorm op. De stoel is sterk genoeg om een persoon te dragen, daar zijn geen toevoegingen voor nodig. Me and my Beretta is een handtas waarvan de vorm doet vermoeden dat de draagster er een pistool in vervoert. De eerste is een ontwerp van Van Eijk, die, zoals beiden beamen, meer de 'makende ontwerper' van het stel is en vooral is geïnteresseerd in het productieproces. Terwijl Van der Lubbe, die Me and my Beretta ontwikkelde, het meer zegt te zoeken in de inhoud en de benaderingswijze.

Van der Lubbe: "Er moet altijd iets in een product zitten dat een ander inzicht kan genereren. Humor is daar ook een onderdeel van, maar het is niet onze

1

1 De dameshandtas Me and my Beretta (1999) lijkt een pistool te bevatten.

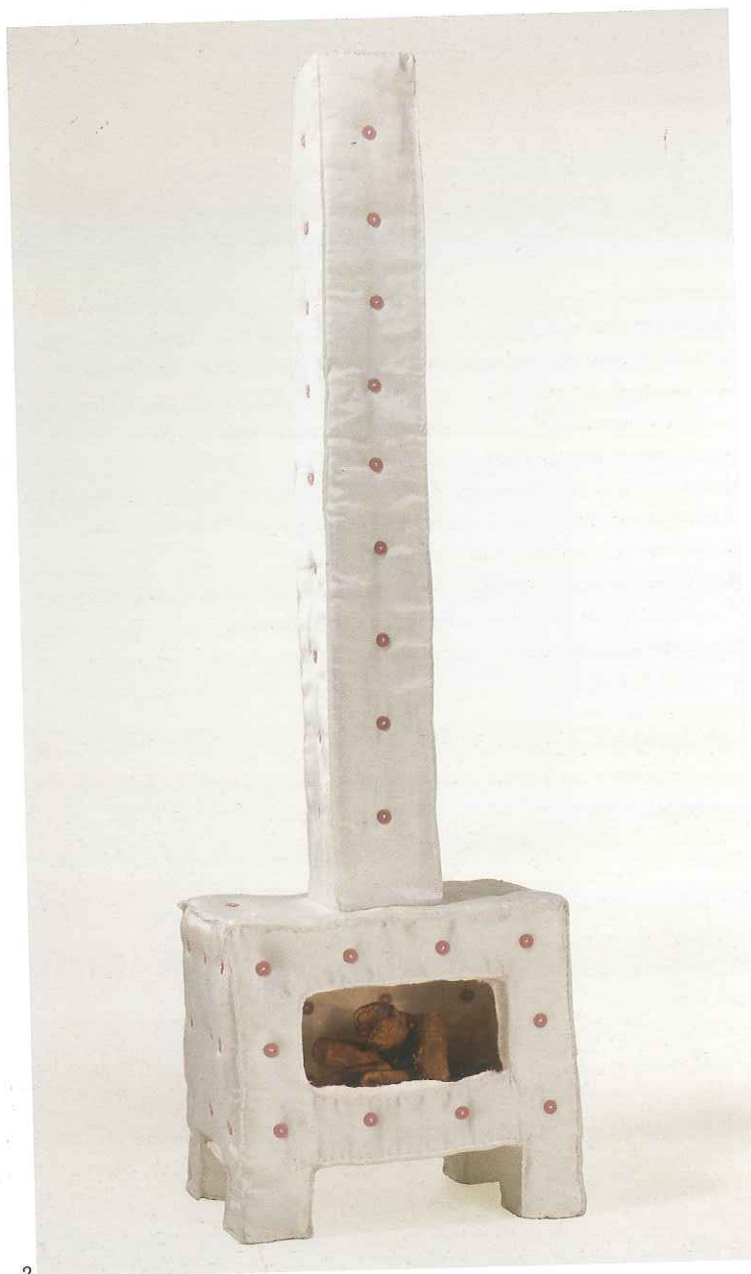
Foto Vincent van de Hoogen

2 De Soft Stove ontstond uit de vraag waarom een kachel altijd van dezelfde materialen is gemaakt. In samenwerking met Insulcon in Steenbergen, dat keramisch textiel voor de lucht- en ruimtevaart verwerkt, is een kachel van onbrandbaar textiel gemaakt.

Foto Peer van de Kruis

3 Een houten krul leidt bezoekers de tijdelijke showroom van kantoor-meubelenfabrikant Van Esch in Milaan binnen.

4 In opdracht van het Nederlands Textielmuseum is de Multiply ontwikkeld, een driedimensionaal geweven lamp van katoen en polyester.

2

3

bedoeling om voortdurend grappen te maken. We zien het meer als een middel om een doel te bereiken. Het is net zo belangrijk als gereedschap, materiaal, functie of vorm." Omdat de een zich interesseert in productieproces en materialen en de ander in inhoud, vullen beiden elkaar goed aan. Zo komen ze tot die ontwerpen die de toeschouwer aanvankelijk op het verkeerde been zetten, of hem een glimlach ontlokken.

Het oeuvre beperkt zich niet tot objecten en producten, maar bevat ook interieurontwerpen. Samen met Menno Dieperink van Philips Design wordt gewerkt aan de inrichting van het Muziekcentrum Frits Philips in Eindhoven. Het is een nieuwe stap na de expositie Sur Place in grachtenpand Herengracht 548 in Amsterdam voor Fortis, en de tentoonstellingsruimte van Van Esch in Milaan. Hiervoor ontwierpen Van Eijk en Van der Lubbe een dertig

meter lange krul van aan elkaar bevestigde houten planken die door het vertrek heen kronkelde. "Niemand vertrouwde erop dat het zou lukken", vertelt Van Eijk. "Maar door eerst met een kleinere krul te experimenteren groeide het besef dat het moest kunnen." Muziekcentrum Frits Philips is andere koek, vooral de samenwerking met een vormgever die zich op technologische aspecten richt ervaart het duo als spannend. Van der Lubbe: "Het gaat om alle publieke ruimten, behalve de concertzalen. Lounges, bars, maar ook het gebied backstage, drie verdiepingen bij elkaar." Het is een opdracht van een omvang die ze nog niet vaak hebben gehad en doet een beroep op hun grote veelzijdigheid.

Die veelzijdigheid koesteren zij. Van der Lubbe lacht: "Iedereen noemt ons altijd 'multidisciplinair'. We zijn ook heel divers, want we willen niet kiezen. Voor ons is iets niet altijd hetzelfde, niet hetzelfde kunstje dat we steeds op verschillende manieren doen. We willen werken voor opdrachtgevers, maar ook zelf projecten blijven initiëren. Dat is nu aardig in balans, maar het kostte heel wat jaren om dat te bereiken. Al die verschillende benaderingen vinden wij juist interessant. Telkens weer het wiel uitvinden en nauwelijks kunnen terugvallen op ervaring."

Het werken met verschillende materialen en technieken vereist dat beiden zich steeds weer in nieuwe disciplines verdiepen. Zoals bij de Multiply, een ontwerp voor een lamp dat ze in opdracht van het Nederlands Textielmuseum in Tilburg uitwerken. "Al die proeven nemen, dat voortdurend experimenteren met weefsels is op zich vermoeiend, maar dat maakt het voor ons juist interessant", aldus Van Eijk.

Een rode draad in hun werk is daarom ook nauwelijks te ontdekken, stellen ze met enige trots vast. "We doen gewoon waar we zin in hebben", stelt Van der Lubbe. Waarbij ze in hun samenwerking elkaars ideeën kritisch tegen het licht houden. "We kunnen het vaak heel erg met elkaar oneens zijn. Maar daar wordt het eindproduct alleen maar beter van. Je zoekt toch op hoe je nog verder kunt komen. Dat vergt soms heel wat discussies, maar wanneer dat tot iets goeds leidt, is dat alleen maar leuk."

4